

**OD CCNPS-a¹ DO SUDOC-PS-a²
POVIJEST FRANCUSKOGA SKUPNOG KATALOGA
SERIJSKIH PUBLIKACIJA**

**FROM CCNPS TO SUDOC-PS
HISTORY OF THE FRENCH UNION CATALOGUE OF SERIALS**

Catherine Etienne

Agence bibliographique de l'enseignement superieur
Montpellier, Francuska
etienne@abes.fr

Sabine Barral

Agence bibliographique de l'enseignement superieur
Montpellier, Francuska
barral@abes.fr

UDK/UDC 017.11:05(44)
002:05(44)

Pozvani rad/Invited paper
Primljeno/Received: 23. 9. 2003.

Sažetak

Predstavljen je francuski skupni katalog serijskih publikacija i prikazan njegov razvoj tijekom posljednjih dvadeset godina. Opisano je okruženje u kojem djeluje, tijelo koje njime upravlja i informacijski sustav koji omogućava obradu fonda knjižnica i dokumentacijskih centara unutar visokoškolskog sustava u Francuskoj.

Cljučne riječi: serijske publikacije, skupni katalozi, Francuska

Summary

The paper presents the French union catalogue of serials and its historical development over the past two decades. The authors have described the environment and the governance structure of the union catalogue. Presented is the information system which enables the processing of collections in libraries and documentation centres of French universities.

Keywords: serials, union catalogues, France

¹CCNPS: Catalogue Collectif National des Publications en Serie = Nacionalni skupni katalog serijskih publikacija

²SUDOC-PS: Système universitaire de documentation – Publications en serie = Sveučilišni dokumentacijski sustav za serijske publikacije

Uvod

Prije nego što predstavimo skupni katalog serijskih publikacija u Francuskoj i prikazemo njegov razvoj tijekom posljednjih dvadeset godina, potrebno je ukratko opisati okruženje u kojem djeluje, tj. tijelo koje njime danas upravlja i informatički sustav koji omogućuje obradu knjižničnog fonda i fonda dokumentacijskih centara unutar visokoškolskog sustava u Francuskoj, i to polazeći od procesa izrade kataložnih zapisa do krajnjeg korištenja kataloga. Nakon što opišemo SUDOC kao glavni alat, slijedi opis skupnog kataloga serijskih publikacija i pripadajuće mreže. Prikazan je razvoj CCNPS-a, prelazak na SUDOC i proces migracije te, naposljetku, ustroj današnje mreže pod nazivom SUDOC-PS.

1 ABES³ i SUDOC

1.1 ABES

ABES, Visokoškolski bibliografski zavod, javna je ustanova osnovana 24. listopada 1994. godine. Zavod je pod nadležnošću Ministarstva prosvjete. Ima pedeset zaposlenika (tri četvrtine su knjižničari i informatičari), a sjedište mu je u Montpellieru. Nakon osnutka, imao je dva osnovna zadatka: upravljati već postojećim zajedničkim alatima te osigurati uspostavu SUDOC-a. Danas Zavod upravlja, potiče i koordinira rad SUDOC-a te razvija nove alate prema izraženim potrebama knjižnica ili njihovih krajnjih korisnika.

1.2 Zajedničke usluge nacionalne knjižnične mreže: stanje 1992. godine

Prije uspostave ABES-a postojali su mrežni alati kojima su upravljale nacionalne organizacije. Tako početkom 1990-ih godina postoje: *Pancatalogue*, skupni katalog knjiga, kojeg zapisima pune sveučilišne knjižnice okupljene u tri različita mrežna kataložna sustava, CCNPS, nacionalni skupni katalog serijskih publikacija, te *Téléthèses*, francuska nacionalna bibliografija doktorskih disertacija. Već od 1987. godine postoji mreža za posudbu građe PEB, a od 1985. godine i imenik predmetnog sustava RAMEAU.

1.3 Glavni nacrt razvoja informacijskog sustava za visokoškolske knjižnice

U okruženju raznovrsnih alata i knjižničnih sustava pokrenut je 1992. godine projekt izrade glavnog nacrta razvoja informacijskog sustava za visokoškolske knjižnice, koji 1993. godine preporučuje osuvremenjivanje zajedničkih alata mreže knjižnica kako bi se na temelju centralizirane kataložne obrade uspostavio jedinstveni katalog, koji će osigurati izravan i sveobuhvatniji pristup sustavu za posudbu građe, oslanjajući se pri tome na postojeća tehnička rješenja.

Slijedom zaključaka glavnog nacrta, izrade izvedbenog plana te provedenog natječaja 23. rujna 1997. godine objavljena je kupnja programskog paketa

³ABES: Agence bibliographique de l'enseignement supérieur = Visokoškolski bibliografski zavod

nizozemske tvrtke PICA (koja 2001. godine postaje OCLC PICA), a s francuskom tvrtkom Bull sklopljen ugovor o osiguranju računalnog sklopovlja.

1.4 Puštanje u rad kataloga SUDOC

Puštanje u rad toga novog alata bilo je na prvi pogled dugotrajan proces (1998.-2002.), no treba ga sagledati kroz njegovu veličinu i kroz prizmu različitih zadataka koje je trebalo riješiti. Možemo istaknuti nekoliko velikih faza izvedbenog procesa:

- U travnju 2000. godine, nakon ujedinjavanja postojećih baza, postavljene su mrežne stranice s pristupom zajedničkom katalogu.
- Od siječnja 2001. do travnja 2002. godine odvijala se implementacija novog sustava unutar ustanova. Ona je obuhvaćala instaliranje više od 2 000 radnih stanica (sustav se temelji na klijentsko-poslužiteljskoj strukturi), obučavanje za rad u programu za katalogizaciju (korištene su francuske norme i format UNIMARC) i za rad u mreži te posebno obučavanje koordinatora (po jedna osoba iz svake ustanove dobiva ovlasnicu Zavoda). Godine 2002. postavljen je modul za posudbu građe koji je zamijenio program upotrebljavan još od 1997. godine.

Nakon implementacije, SUDOC je s operativnog sustava Tandem prešao na otvoreniji i moćniji operativni sustav UNIX, kako bi se što više prilagodio korisničkim očekivanjima.

1.5 SUDOC danas

SUDOC predstavlja informacijski sustav zajedničkoga skupnog kataloga dostupnog preko mreže. Pomoću njega moguće je odrediti smještaj za sve vrste knjižne građe pohranjene u francuskim visokoškolskim knjižnicama, kao i za časopise pohranjene u više od 2 000 dokumentacijskih centara koji se nalaze izvan visokoškolskog sustava. SUDOC sadrži i Adresar s podacima o knjižnicama članicama. Ovaj katalog objedinjuje mogućnost posudbe građe i pristupa elektroničkim dokumentima. SUDOC također predstavlja alat za uzajamnu obradu, odnosno sustav kooperativne katalogizacije, pomoću kojeg 920 knjižnica i 34 regionalne središnjice pune katalog pomoću vanjskih izvora podataka (primjerice, BnF, ISSN, LC) pa je izrada zapisa svedena na minimum.

SUDOC, također, predstavlja i mrežu knjižnica, jer da bi se uspostavio zajednički alat, neophodno je razvijati ujednačenu kataložnu kulturu (uključujući upotrebu istovjetnih kataložnih pravila, norma i jedinstvenog formata UNIMARC). Mreža knjižnica djeluje koordinirano preko raspravišta, radnih skupina i okupljanjem glavnih partnera na godišnjim skupovima. Korisnicima, bilo da se radi o široj javnosti ili o stručnjacima, na raspolaganju stoje usluge podrške te mogućnost online pomoći za pretraživanje.

Katalog SUDOC je poput zajedničkog nazivnika u svijetu sveučilišne dokumentacijske službe. Već nakon prve faze utvrđen je pozitivan učinak kataloga kako kod samih korisnika tako i kod knjižnica, a za svaku je godinu predviđena nova implementacijska faza.

Katalog broji 5 047 750 bibliografskih zapisa s navodom o fondu, od čega 86 posto čine zapisi za knjige. Skoro 50 posto zapisa odnosi se na građu na francuskom

jeziku, a 22 posto na građu na engleskom jeziku. Ti zapisi sadrže 13 160 826 navoda o fondu. Katalog se dobro koristi preko javno dostupnog sučelja, što potvrđuje brojka od 833 821 upita na mjesec.

1.6 Budućnost SUDOC-a

Informacijski sustav SUDOC nastoji se razvijati u skladu s korisničkim očekivanjima, u prilog čemu govori i rad na projektu izrade portala. Portal bi trebao pridonijeti poboljšanju javno dostupnih alata za pretraživanje koji će omogućiti istovremeno pretraživanje knjižničnih kataloga, javno dostupnih ili pretplatničkih mrežnih izvora, elektroničkih doktorskih disertacija, digitalizirane građe, sažetaka, elektroničkih časopisa i sive literature preko jednog sučelja i putem metapretraživača (pomoću protokola Z39.50). Program za pretraživanje omogućit će istovremeno pretraživanje različitih baza podataka bilo da su lokalno ili daljinski dostupne (korištenjem funkcije metapretraživača). Postavit će se i program za određivanje različitih prava pristupa. Portal bi trebao biti dovršen krajem 2004. godine. Tom će prilikom ABES dodati alat koji će omogućiti automatsko uključivanje zbirke elektroničkih časopisa iz knjižnica u katalogu SUDOC, kao i alat za provjeru ispravnosti URL-a (polje 856 u UNIMARC-u).

2 Povijest CCNPS-a

2.1 Uspostavljanje skupnoga kataloga

Ministarstvo za visokoškolsko obrazovanje pokrenulo je 1982. godine CCNPS (Catalogue Collectif National des Publications en Serie), nacionalni skupni katalog serijskih publikacija. Bio je to odgovor na UNESCO-v program o općoj dostupnosti publikacija, koji preporučuje uspostavljanje jedinstvenoga mrežnog sustava za identificiranje, pronalaženje i pristupanje dokumentima u svim zemljama.

Skupni katalog nastao je ujedinjavanjem bibliografskih zapisa četiri postojeće računalne datoteke. Osnovna datoteka temeljila se na zapisima mreže ISDS u izdanju Međunarodnog ureda za identifikaciju serijskih publikacija (Centre International d'Enregistrement des Publications en Serie) i upotpunjena je zapisima iz tri već postojeća računalna kataloga serijskih publikacija.

Sve te računalne datoteke (s bibliografskim podacima i navodima o fondu) konvertirane su u format nacionalnoga skupnoga kataloga, a potom spojene po strogo hijerarhijskom redosljedu. Ta se osjetljiva faza odvijala između 1982. i 1984. godine, tijekom koje su uklonjeni dvostruki zapisi.

Mrežno dostupan skupni katalog (CCNPS) predstavljen je 9. studenoga 1983. To je bio važan događaj jer se radilo o prvome nacionalnome računalnom katalogu takvog opsega. Od 1985. objavljuje se i na mikrofišu, a 1989. predstavljeno je njegovo CD-ROM izdanje (*Myriade*) koje izlazi i danas.

Katalog nadopunjava Adresar knjižnica i dokumentacijskih centara koji je dostupan i online. Tiskano izdanje Adresara izlazi od 1985. godine, a još i danas za njim postoji potreba.

CCNPS se često, zbog svoje učinkovitosti, navodio kao primjer u inozemstvu: njegovi su ciljevi dobro razrađeni i određeni, a njegovo djelovanje osiguravaju knjižnični stručnjaci.

2.2 Postavljanje decentraliziranoga mrežnog sustava

Još 1983. godine osnovana je nacionalna središnjica i 32 regionalne središnjice (kojima su se ubrzo pridružile još dvije). Nacionalna središnjica djelovala je sve do kraja 1994. godine, kada je osnovan ABES, koji preuzima njezinu funkciju, a regionalne središnjice i nadalje ostaju vrlo aktivne.

Regionalne središnjice osnivane su prema sljedećim kriterijima: svako sveučilište u regiji imalo je jednu središnjicu, a u Parizu se osnivaju središnjice po tematskom kriteriju. Regionalne središnjice djeluju u sklopu sveučilišnih knjižnica, koje su, zbog svog značenja i važnosti knjižnog fonda omogućile podršku za uspostavu međuresorne mreže.

3 Prelazak na SUDOC-PS

Kako bi se što bolje pripremio prelazak na SUDOC-PS, 1998. godine osnovana je radna skupina koja je izradila analizu petnaestogodišnjeg postojanja kataloga. Na toj se analizi temelje preporuke za buduće djelovanje SUDOC-PS-a.

Osnovni je cilj omogućiti korisnicima pristup do primarnih dokumenata. Iako je cilj i proširenje mreže, mrežni sustav ne bi smio poslužiti kao zamjenski alat za postojeći lokalni kataložni sustav. On treba samo identificirati knjižni fond koji je dostupan krajnjem korisniku.

Budući da je prvotni zadatak CCNPS-a bila tekuća katalogizacija, retrospektivna konverzija, koja ima važnu ulogu u ostvarenju sveobuhvatnosti kataloga, treba biti prioritetna radna zadaća u godinama koje slijede.

U sklopu projekta SUDOC, sveučilišne knjižnice moći će na jednostavan način izrađivati vlastite zapise za periodičke publikacije. Polazeći od te mogućnosti novog sustava, članovi radne skupine izradili su nekoliko općenitih preporuka za uspostavljanje buduće mreže:

- Potrebno je strukturu sustava svesti na tri organizacijske razine (ABES, regionalne središnjice i knjižnice), što se do danas pokazalo najboljim rješenjem bez obzira na informacijski sustav. Naročito su važne regionalne središnjice koje su i ranije uvelike utjecale na uspješnost mreže i kataloga CCNPS-a.
- Potrebno je jasno odrediti zadatke regionalnih središnjica u okrilju matičnih ustanova te odgovornosti matične ustanove i predstavnika regionalnih središnjica, s jedne, i predstavnika ABES-a s druge strane.
- Potrebno je ponuditi laganiju i otvoreniju organizacijsku strukturu: neophodno je da zapisi periodičkih publikacija odražavaju ovlasti osobe (ustanove) koja ih stvara, bilo da se radi o predstavniku regionalne središnjice ili knjižničaru iz sveučilišne knjižnice.
- Potrebno je smanjiti utjecaj ABES-a u kataložnom nadzoru. ABES bi trebao prenijeti ovlasti kataložnog nadzora na stručnjake iz regionalnih središnjica na terenu.

- Potrebno je smanjiti opseg administrativnih poslova predstavnika regionalnih središnjica.
- Potrebno je razvijati proizvode proizašle iz baze podataka SUDOC.
- Potrebno je nastaviti pružati podršku pojedinačnim knjižničnim katalozima, koji neminovno čine bazični alat svih knjižnica članica mrežnog sustava. Ti su katalozi periodičkih publikacija osnova koju treba ažurirati.

4 CCNPS i SUDOC: proces migracije

U CCNPS-u je 1. rujna 1998. godine aktivno sudjelovalo i zapise izrađivalo 2 917 dokumentacijskih centara različitih ovlasti. Pravo pretraživanja baze CCNPS i ažuriranja stanja svog fonda ima samo njih 769. Knjižnice članice nastojale su osigurati dostupnost fonda koji je odražavao katalog te ažurirati podatke o svom knjižnom fondu, bilo izravno putem mreže, bilo slanjem ažuriranih popisa regionalnoj središnjici. Zapise periodičkih publikacija izrađivale su regionalne središnjice na temelju kataložnih formulara i oglednih stranica publikacija, koje su dostavljale knjižnice članice.

4.1 Moguća rješenja

Prva posljedica stavljanja u rad SUDOC-a, bila je mogućnost da sve uključene knjižnice – a ne samo regionalne središnjice – katalogiziraju serijske publikacije izravno u skupni katalog SUDOC. Razmatrana su tri prijedloga u svrhu osiguranja koherentnosti skupnog kataloga:

1. Odmah po završetku eksperimentalne faze projekta SUDOC prestat će izrada zapisa u CCNPS-u. Regionalne središnjice izrađivat će zapise u SUDOC-u, kojeg će ostale knjižnice moći pretraživati.
2. Tijekom procesa uključivanja knjižnica u SUDOC istovremeno će se održavati i ažurirati obje baze (CCNPS i SUDOC).
3. Nastavit će se s izradom zapisa u CCNPS-u i prijeći na SUDOC tek nakon njegove potpune implementacije.

4.2 Odabrano rješenje

Odabrano je prvo rješenje. Knjižnice su, sve do trenutka uključenja u SUDOC, za sve poslove vezane uz kataložnu obradu i ažuriranje fonda morale ići preko svoje regionalne središnjice. Za knjižnice koje sudjeluju isključivo na obradi serijskih publikacija proces rada nije se promijenio, dakle, one nastavljaju rad preko svoje regionalne središnjice. Nova uključenja u sustav su u prvo vrijeme obustavljena zbog tehničkih razloga (prelazak s terminalskog načina rada na klijentsko-poslužiteljski sustav).

U procesu rada samog CCNPS-a, ništa se nije izmijenilo sve do trenutka spajanja, ni na samoj aplikaciji, ni pri izdavanju proizvoda proizašlih iz kataloga, ni u samom organizacijskom ustroju mreže.

4.3 Migracija podataka iz CCNPS-a u SUDOC

Proces migracije CCNPS-a nije podrazumijevao samo preuzimanje svih podataka i njihovo prenošenje u produkcijsku bazu SUDOC-a, već prelazak cijele knjižnične mreže s jednog bibliografskog sustava na drugi.

Spajanje baza podataka i usluga u jedan jedinstveni sustav, što predstavlja osnovno načelo SUDOC-a, dovelo je do izjednačavanja serijskih publikacija s bilo kojom drugom vrstom knjižnične građe. Na taj su način sveučilišne knjižnice dobile mogućnost da izravno u bazi izrađuju zapise za serijske publikacije, bez posredovanja regionalnih središnjica. Međutim, od samih početaka razvoja SUDOC-a, naglašavana je potreba da se u produkcijskoj mreži zadrže svi dokumentacijski centri koji su oduvijek predstavljali kapital sustava CCNPS. Regionalne središnjice su stoga bile glavni pokretač prelaska s CCNPS-a na SUDOC.

Da bi se izbjegle nepogodnosti u istodobnom održavanju dviju baza podataka, regionalne središnjice počele su s radom u SUDOC-u prije no što je provedena opća implementacija sustava unutar ustanova. Time je omogućeno da se serijske publikacije pojave u SUDOC-u i prije potpune implementacije sustava, te sačuvaju znanja sveučilišnih knjižnica stečena tijekom nove obuke.

Proces migracije CCNPS-a planiran je prije opće implementacije sustava, a neprijeporan uvjet za pokretanje operacije bilo je potpuno ažurirano stanje baze podataka SUDOC u usporedbi s CCNPS-om.

4.4 Prestanak rada CCNPS-a

Potpuni prestanak rada u CCNPS-u, planiran u sklopu prebacivanja aplikacija u SUDOC, utvrđen je za 15. srpnja 2000. godine. Međutim, baza podataka ostala je dostupna za pretraživanje sve do potpunog prijenosa podataka iz CCNPS-a u SUDOC.

Prijenos podataka odvijao se tijekom ljeta 2000. godine (a podaci su u potpunosti bili vidljivi u katalogu SUDOC krajem rujna), a pripreme za implementaciju u regionalnim središnjicama (instalacija radnih stanica i programske podrške, obuka, opskrba priručnicima) tijekom listopada i studenog 2000. godine. ABES je u potpunosti organizirao i proveo cijeli proces.

4.5 Početak rada u SUDOC-u

Nakon provedene obuke odmah se započelo s radom u SUDOC-u. Regionalne središnjice imale su na početku tešku zadaću, jer su trebale katalogizirati i ažurirati podatke za sve knjižnice. No, kako se provodila implementacija, sveučilišne knjižnice same su preuzele katalogizaciju vlastitih periodičkih publikacija. Po implementiranju novoga mrežnog sustava, regionalne su središnjice preuzele zadaću katalogiziranja i ažuriranja navoda o fondu za ustanove koje se nalaze izvan sustava sveučilišnih knjižnica.

5 Sadašnja mreža

5.1 Opseg

Katalog SUDOC sadrži zapise za sve vrste građe, od knjiga, CD-ROM-ova, zvučnih zapisa, časopisa do zemljopisnih karata. Serijske publikacije (časopisi i nakladničke cjeline) imaju važno mjesto u katalogu, kako po broju publikacija tako i po broju zastupljenih knjižnica.

To je jedina vrsta građe za koju je broj knjižnica koje sudjeluju u mreži veći od broja ustanova visokoškolskog sustava uključenih u SUDOC. Od gotovo 3 000 knjižnica i dokumentacijskih centara, njih 2 100 nije u visokoškolskom sustavu, a u katalog SUDOC unose isključivo zapise za serijske publikacije.

Baza sadrži 580 000 zapisa za periodičke publikacije u tiskanom obliku (od čega je 400 000 zapisa s navodom o fondu) te 20 379 zapisa za elektroničke periodičke publikacije. Kako ABES puni produkcijsku bazu podacima iz Upisnika ISSN-a, broj kataložnih zapisa s navodom o fondu manji je od broja bibliografskih zapisa. No, korisnička baza sadrži isključivo kataložne zapise s navodom o fondu.

5.2 Promjene

Tijekom konferencije mreže SUDOC u ožujku 2002. godine, cijeli je jedan poludnevni sastanak bio posvećen regionalnim središnjicama, kako bi se sagledalo u kolikoj je mjeri SUDOC izmijenio njihovo djelovanje i mjesto koje su imale u mreži. Tom je prigodom promijenjen naziv "regionalne središnjice CCNPS-a" u "regionalne središnjice SUDOC-PS-a", kako bi se istaknule serijske publikacije kao posebna vrsta građe unutar jedinstvenoga mrežnog sustava SUDOC.

Promijenile su se i zadaće povjerene predstavnicima regionalnih središnjica:

1. Regionalne središnjice nastavljaju katalogizirati i ažurirati navode o fondu serijskih publikacija za knjižnice koje nisu implementirane u novi sustav (na temelju dostavljenih formulara); izrađivati zapise i ažurirati podatke o knjižnicama u Adresaru umreženih knjižnica te poticati razvoj mreže (obuka, izrada dokumentacije, razmjena informacija, razvoj itd.)
2. Za sve knjižnice (bilo da su uključene u sustav ili ne) regionalne središnjice obavljaju kontrolu bibliografskih zapisa za serijske publikacije, kao i kontrolu kataložnih zapisa naslova kojima treba dodijeliti ISSN ili za koje treba promijeniti zapis u Upisniku ISSN-a.

6 Ustroj mreže SUDOC-PS

Sastavljena je radna skupina od predstavnika ministarstva i ABES-a te po dva predstavnika iz matičnih ustanova regionalnih središnjica (voditelja knjižnice i direktora) kako bi se razmotrile promjene nastale od uspostavljanja mrežnog sustava do danas. Po preporuci radne skupine mreža SUDOC-PS temelji se na trirazinskoj organizacijskoj strukturi: nacionalnoj (ABES), regionalnoj (34 regionalne središnjice) i lokalnoj (knjižnice članice).

6.1 ABES

Od trenutka osnivanja ABES je preuzeo političku i bibliografsku zadaću nacionalne bibliografske središnjice. Obveza je Zavoda da u uskoj sprezi s ministarstvom koordinira rad skupnog kataloga i aktivnosti regionalnih središnjica u svrhu poboljšanja usluga kataloga SUDOC-PS te da svojim radom jamči bibliografsku ujednačenost nacionalne datoteke. Zavod održava veze s partnerskim ustanovama, kao što su Međunarodni ured za ISSN i CINES (Centre Informatique National de l'Enseignement Supérieur = Nacionalni informacijski centar za visoko školstvo) u kojem je smješteno računalno sklopovlje SUDOC-a. On treba poticati razvoj nacionalne mreže te obavljati bibliografsku kontrolu baze podataka SUDOC-PS i sudjelovati na poslovima normizacije.

ABES ima sljedeće zadatke:

6.1.1 Poticanje razvoja i obuka regionalnih središnjica te promocija SUDOC-PS-a u Francuskoj i inozemstvu

ABES osigurava obuku za predstavnike regionalnih središnjica, sudjeluje na godišnjim sastancima predstavnika regionalnih središnjica, kao i na sastancima nacionalnih ureda za ISSN te na ostalim relevantnim skupovima koji se održavaju u Francuskoj. Sudjeluje i u radnim skupinama na nacionalnoj ili međunarodnoj razini, vezanim uz katalogne norme i formate te potiče stvaranje radnih skupina i raspravišta unutar mreže na te teme.

6.1.2 Pomoć korisnicima

ABES odgovara na upite regionalnih središnjica te na one zahtjeve knjižnica koje ne mogu riješiti regionalne središnjice, i to naročito one tehničke prirode.

6.1.3 Osmišljavanje i stručno uređivanje tehničke i organizacijske dokumentacije

ABES je zadužen za objavljivanje svih priručnika za korištenje baze (priručnika za katalogizaciju i pretraživanje) kao i za izradu radnih alata za katalogizatore. On izrađuje:

- priručne materijale za predavače (dijapozitive, praktične primjere, tehničke bilješke),
- priručnik za pretraživanje baze i katalogizaciju,
- priručnik za predstavnike regionalnih središnjica,
- online vodič za katalogizaciju pod nazivom Metodološki vodič, koji sadrži primjere korištenog formata.

Zavod izrađuje materijale namijenjene predstavljanju mreže. Naposljetku, sve novosti o mrežnom sustavu ABES objavljuje u svojim publikacijama: tromjesečniku Arabesques ili mjesečniku BIM (*Bulletin mensuel d'informations*).

6.1.4 Bibliografski nadzor: izrada i izmjene zapisa

Izrada zapisa

Regionalna središnjica validira bibliografske zapise koje šalju knjižnice na osnovu formulara i oglednih stranica publikacija (fotokopije naslovnih stranica i sl.). Ona potom sve dokumente šalje ABES-u koji nadgleda rezultate, slaže pošiljke,

priprema zapise i u Međunarodni ured za ISSN šalje zapise za stranu periodiku, a u Nacionalni ured za ISSN u Francuskoj zapise za domaće periodičke publikacije kako bi im se dodijelio ISSN. Ta dva ureda potom, uz izrazito različite vremenske odmake (djelomice zbog različitoga vremenskog povrata informacija iz nacionalnih središnjica u svijetu) vraćaju validirane bibliografske zapise. Validirani zapis zamjenjuje prvotno zaprimljen zapis.

Izmjene

Nacionalna će središnjica na temelju fotokopija naslovnih stranica koje šalju umrežene knjižnice učiniti manje izmjene u bazi i prirediti, odnosno predati formulare na korekciju u ABES koji ih potom vraća samim knjižnicama.

U razdoblju od 2001. godine do kolovoza 2002. godine zabilježeno je 3 000 zahtjeva za dodjelu ISSN-a, 630 zahtjeva za izmjenama, a u bazu je uključeno 153 000 zapisa iz Upisnika ISSN-a (od čega je 60 posto novih).

6.1.5 Usluge

ABES objavljuje bibliografske datoteke iz baze podataka SUDOC-PS ili njezinih dijelova u različitim formatima i za različite korisnike.

Kao nacionalni skupni katalog, ABES na zahtjev regionalnih središnjica objavljuje kataloge periodičkih publikacija jedne ili nekoliko knjižnica u tiskanom ili elektroničkom obliku te priprema računalno čitljive podatke za CD-ROM izdanje *Myriade*, namijenjene korisnicima knjižnica, bez obzira sudjeluju li one ili ne u mreži SUDOC-PS.

Redovito se priređuje odabir podataka iz baze na osnovi zahtjeva ustanova koje žele upotpuniti svoje lokalne kataloge, a rezultati se šalju na CD-ROM-u ili putem FTP-a.

Uskoro bi trebalo biti objavljeno i novo izdanje Adresara umreženih knjižnica.

6.2 Regionalne središnjice

Regionalne središnjice provode nacionalnu politiku ABES-a. One potiču rad i organiziraju mrežu uključenih knjižnica s različitim ovlastima u okviru regije u kojoj djeluju ili tematske discipline oko koje su okupljene. Sve poslove obavlja stručnjak iz knjižnice unutar koje djeluje regionalna središnjica.

Svaka je regionalna središnjica stožer koji obavlja istraživanja, obuku i evaluaciju SUDOC-PS-a. Zadužene su za punjenje baze podataka SUDOC zapisima lokalnih knjižnica koje nisu uključene u sustav, kao i za bibliografski nadzor proizvodnje zapisa za serijske publikacije. Osnovni su zadaci regionalnih središnjica sljedeći:

6.2.1 Obuka, poticanje te pružanje osnovne pomoći korisnicima mreže CCNPS

Regionalne središnjice imaju edukacijsku i informativnu ulogu za knjižnice koje su u njihovom sastavu te osiguravaju promociju i širenje SUDOC-a na regionalnoj razini. One svoj rad organiziraju neovisno, svaka unutar svojih jedinstvenih okvira i ovlaštene su predstavnici kojima se mogu obratiti knjižnice u njihovom sastavu, kao i ustanove koje se žele priključiti mreži SUDOC-PS.

6.2.2 Ažuriranje navoda o fondu

Regionalne središnjice ažuriraju bazu podataka najčešće na temelju prethodno izrađenih popisa samih knjižnica, ponekad na temelju anotiranih zapisa koje je ABES pripremio za "pojedinačni knjižnični katalog", ili na temelju popisa s CD-ROM izdanja *Myriade*. Predstavnicima regionalnih središnjica najdraža je ova posljednja metoda, koja je ujedno najsigurnija i najbrža.

Predstavnicima regionalnih središnjica ponekad moraju posjetiti knjižnicu kako bi osobno ažurirali navode o njezinom fondu.

6.2.3 Ažuriranje bibliografskih zapisa

Izrada zapisa

Jedino su regionalne središnjice osposobljene za izradu bibliografskih zapisa za periodičke publikacije u ime knjižnica koje nisu uključene u novi sustav, odnosno koje jedino sudjeluju u SUDOC-PS-u. Zapisi se izrađuju na temelju oglednih stranica (fotokopija naslovnih i uvodnih stranica) koje dostavljaju knjižnice.

Izmjene

Regionalne središnjice ne unose veće izmjene koje iziskuju izradu novoga bibliografskog zapisa izravno u bazu već se zahtjev za izmjenama upućuje uredima za ISSN.

6.2.4 Ažuriranje Adresara umreženih knjižnica

Regionalne središnjice ažuriraju (unose, mijenjaju i brišu) unutar baze SUDOC-PS podatke o knjižnicama koje su u njihovom sastavu. Taj se golem posao obično obavlja početkom godine.

6.2.5 Distribuiranje proizvoda preko regionalnih središnjica

Svi zahtjevi za tiskanim proizvodima iz baze kao i za prijenos zapisa za knjižnice koje nisu uključene u sustav rješavaju se posredstvom regionalnih središnjica.

6.3 Knjižnice članice

Knjižnice i dokumentacijski centri potpisuju s regionalnom središnjicom ugovor o svom sudjelovanju u SUDOC-PS-u na izradi zapisa i korištenju proizvoda tog kataloga. U ugovoru jasno stoji da se u bazu SUDOC-PS može unijeti isključivo zapis za onu knjižničnu građu koja je dostupna korisnicima (bilo posudbom, posudbom za rad u knjižnici ili međuknjižničnom posudbom).

Među knjižnicama članicama razlikujemo i knjižnice koju su se naknadno uključile u sustav. Od listopada 2002. godine, ABES je predložio regionalnim središnjicama mogućnost da se sustavu priključe knjižnice koje posjeduju više od 2 000 naslova periodičkih publikacija. Ne bi se isplatilo u mrežu naknadno uključiti manje knjižnice: uvjet za uključenje knjižničarska je osposobljenost i računalna opremljenost koje se rijetko susreću u manjim knjižnicama.

Procesom naknadnog uključivanja u mrežu, knjižnica dobiva instaliranu klijentsko-poslužiteljsku inačicu programskog paketa SUDOC, uslugu njegova

tehničkog održavanja te nove inačice programa. To također uključuje pohađanje tečajeva za korištenje programskog paketa i formata za kataložnu obradu građe, a takva se osposobljenost može održati isključivo redovitom praksom, odnosno, dovoljnim brojem jedinica koje je potrebno obraditi. Ova akcija, koja je u tijeku, poslužit će kao eksperimentalno istraživanje isplativosti potonjih otvaranja mreže za veći broj knjižnica.

Zadaće knjižnica članica su:

Ažuriranje navoda o fondu

Knjižnice koje su se naknadno uključile u sustav mogu upotpunjavati ili mijenjati navod o fondu u kataložnoj bazi. Ostale knjižnice mogu najmanje jednom godišnje poslati popis ažuriranih zapisa matičnoj regionalnoj središnjici.

Izrada zapisa za periodičke publikacije

Sve knjižnice članice moraju matičnoj regionalnoj središnjici poslati formular (kataložni zapis za periodičke publikacije s navodom o fondu) zajedno s fotokopijom oglednog primjerka.

Često se dešava da osoblje nije uvijek knjižničarski obučeno što otežava sam proces. U takvim slučajevima predstavnici regionalne središnjice moraju osobno dolaziti u knjižnicu kako bi prikupili podatke koji nedostaju.

7 Umjesto zaključka

Posljedice su prelaska s mreže CCNPS na SUDOC-PS tijekom 2000. godine sljedeće:

- Javne dokumentacijske službe na sveučilištima preuzele su obvezu obrade serijskih publikacija sukladno razini uključenja u mrežu SUDOC, a svaka je regionalna središnjica zadržala pravo obrade serijskih publikacija za sve ostale ustanove u svojem djelokrugu.
- Izostalo je očekivano smanjenje posla regionalnih središnjica zbog smanjenja broja knjižnica koje su imale ovlasti izravnog rada u kataložnoj bazi te uvođenja novih zaduženja: nadzor i obrada podataka koji se šalju Međunarodnom uredu za ISSN s jedne strane te obrada kataložnih zapisa s druge strane. Prijenos podataka iz CCNPS-a u katalog SUDOC nametnuo je regionalnim središnjicama znatnu količinu obveza, koje je trebalo obaviti u kratkom vremenu. Naime, regionalne su središnjice bile primorane unijeti izmjene svih podataka o fondovima i učiniti brojne bibliografske izmjene.
- Ove promjene znatno su destabilizirale rad regionalnih središnjica, a njihovi su predstavnici smatrali kako su im umanjene zasluge i mjesto u knjižničnoj strukturi, upravo zbog položaja mreže SUDOC-PS u okviru rasprostranjenijeg mrežnog sustava.
- Kadrovi, kojima su raspolagale regionalne središnjice, smanjili su se, a u pojedinim su slučajevima čak u potpunosti preraspodijeljeni na zaduženja koordinacije rada u SUDOC-u što se često smatralo prioritarnim zadatkom.

Međutim, usprkos problemima koji su nastali kao posljedica nastanka SUDOC-a i SUDOC-PS-a, uloga regionalnih središnjica kao povlaštenih sudionika

u mrežnom sustavu SUDOC-PS (poticanje razvoja mrežnog sustava, obuka, katalogizacijska i bibliografska stručnost i sl.) i nadalje je od presudne važnosti. One su zalag postojanja nacionalnoga skupnog kataloga periodičkih publikacija i njegova uspješnog djelovanja.

Dakle, SUDOC-u i njegovoj mreži SUDOC-PS-u predstoji još dug život!

*Prevela s francuskog Dijana Machala.
Stručna redakcija prijevoda Jasenka Zajec.*

LITERATURA

Barral, S.; K. Brzustowski. L'ABES, coordinatrice et animatrice de réseaux. // *BBF : Bulletin des bibliothèques de France* 2(2003), 32-42.

Calenge, B. Les bibliothèques universitaires entrent dans le XXIe siècle. // *BBF : Bulletin des bibliothèques de France* 3(2001), 93-95.

Catalogue collectif national des publications en série. // *Arabesques* 18(avril, mai, juin 2000), 6-7.

Lupovici, C. Le catalogue collectif national des publications en série. // *BBF : Bulletin des bibliothèques de France* 5(1984).

Poulain, M. Le système universitaire de documentation. // *BBF : Bulletin des bibliothèques de France* 1(1998), 101-102.